

Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování

Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Neprospěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřujících k nápravě. Podpora školního úspěchu vychází zejména z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, tedy dobrými mezilidskými vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

1. Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole. Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život.

Jedná se o tyto faktory:

- osobnost dítěte – snížená inteligence, poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži,
- poruchy chování, PAS,
- zdravotní problémy žáka – dlouhodobá absence, vysoká absence,
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu,

- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče,
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou,
- nadměrně ochranné rodinné prostředí,
- dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy,
- dítě – cizinec.

2. Žák je ohrožen školní neúspěšností, když:

- na konci pololetí z některých předmětů neprospěl, nebo je z některých předmětů nehodnocen,
 - dlouhodobě neplní zadané úkoly,
 - svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření,
 - jeho příprava není systematická.

3. Doprovodné projevy při školní neúspěšnosti

- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie,
- poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví
- obranné mechanismy - ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese.

4. Předcházení školní neúspěšnosti

- klást na dítě přiměřené nároky,
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy,
- důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů,
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky, oceňovat jeho jedinečnost, umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory, podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch,
- motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy, vyhýbat se negativnímu srovnávání,
- věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka.

5. Pravidla pro řešení školní neúspěšnosti

Včasně podchycení žákových potíží jednotlivými vyučujícími, ti zejména vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, v takovém případě o neúspěšnosti informují rodiče žáka a třídního učitele.

Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.

Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s výchovným poradcem, metodikem prevence rizikového chování, školním psychologem či dalšími členy školního poradenského pracoviště. Kromě individuálních pohovorů je možné svolat jednání výchovné komise. O jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoj rodičů k nim (individuální doučování, vyšetření v PPP, apod.).

Je uplatňován třístupňový model péče:

1. Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky.
2. Zapojení školního poradenského pracoviště.
3. Zapojení školského poradenského zařízení (PPP/SPC).

Základem účinného řešení školní neúspěšnosti je správné rozpoznání příčin, viz výše uvedené faktory.

Vedení školy vyhodnocuje, zda ke zvýšené neúspěšnosti nedochází jen u některých vyučovacích předmětů, nebo jen u některých vyučujících. Na toto téma případně zaměřuje svoji kontrolní a hospitační činnost, zajišťuje zpětnou vazbu od rodičů žáků (evaluační dotazníky).

Na základě této diagnostiky se stanoví možná opatření:

- zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení,
- zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preference vizuálního, nebo audio vnímání),
- žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj nejvýhodnější,
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC),
- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu,
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva,
- práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem,
- sestavení plánu pedagogické podpory,
- zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy,
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu, včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí,
- u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD.

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností.

6. Preventivní výchovná činnost žáků

S třídními kolektivy se pracuje na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů. Za jejich rozvoj zodpovídají třídní učitelé, kteří si dle možností a konkrétní situace ve třídách najdou odpovídající organizační formy práce vhodné pro žáky. Využijí především prvků dramatizace pohádek, bajek a příběhů, které mají pozitivní morální podtext, zařadí hry pro zvládnutí agresivity, podpoří utváření morálních hodnot prostřednictvím návštěvy kulturních představení (filmová a divadelní představení), společné vycházky, výstavy, exkurze. Žáci se naučí rozeznávat co je a co není šikana a jak se zachovat, když se v jejich blízkosti objeví.

Klíčová opatření

Společné vzdělávání

Jedním z prvních úkolů je nastartovat vzdělávání v oblasti prevence šikanování s ohledem na časovou přijatelnost pro chod školy (v přípravných týdnech, DVPP). Obsahová náplň:

- metody práce se skupinou
- nenásilné způsoby řešení konfliktů
- práce s agresorem
- rozměry šikanování
- vyřešení případné šikany

Společný postup při řešení šikanování

- Jakékoliv náznaky nevhodného sociálního chování bereme vážně.
- Vedeme diskrétně rozhovor zvláště s obětí, s informátorem. Nepřipustíme konfrontaci.
- Zajistíme bezpečnost dětí.
- Máme-li pochybnosti, jak věc řešit, informujeme kohokoliv z užšího realizačního týmu.
- Najdeme vhodné svědky, nikdy nevyšetřujeme veřejně, informace od svědků získáváme diskrétně, v případě nutnosti konfrontujeme jejich výpovědi.
- Svoláme užší realizační tým, provedeme pohovor s agresorem (agresory), zajistíme, aby se nemohli domluvit, nedopustíme konfrontaci oběti a agresora.
- Svoláme výchovnou komisi (poradu sboru).
- Informujeme rodiče, neumožňujeme konfrontaci rodičů oběti a agresora.
- Pracujeme se třídou, kde k násilí došlo. Dle závažnosti využijeme odbornou pomoc (PPP, Prostor atd.).

Postup při kyberšikaně během vyučování

- Pravidla užívání mobilních telefonů jsou stanovena školním řádem. Pravidla užití školních počítačů stanovuje řád učebny PC.
- Zajistit ochranu oběti (kontaktovat operátora, zřizovatele web stránek).
- Zajistit dostupné důkazy (uložení zpráv, screenshot aktuálních web stránek).
- Důkladné vyšetření s podporou externího pracovníka (IT, PPP, policie).
- Informovat zákonné zástupce oběti i agresora.

- Žádat konečný verdikt všech zúčastněných stran.
- Kázeňský postih žáka

Postup při kyberšikaně mimo vyučování

Škola nemůže kázeňsky postihovat kyberšikanu, která se nestala během vyučování. Oběti doporučit:

- Ukončit komunikace.
- Blokovat útočníka.
- Oznámit útok (policie, PPP).
- Uchovat důkazy.
- Žádat konečný verdikt všech zúčastněných stran.

Prevence v jednotlivých hodinách

Učitelé se v hodinách zaměří na činnost rozvíjející pozitivní vztahy ve třídě a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou rozvíjeny dovednosti:

- co je a není šikana, rozdíl mezi šikanováním a škádlením
- ubližování, jak mu předcházet
- jakým způsobem se oběti zastat
- jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého

Prevence ve výuce obecně

Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustředují na rozvoj pozitivních vztahů, umožňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu. Žáci by měli umět pracovat ve skupinové práci, vyjadřovat se slušně a otevřeně. Učitelé se vyhýbají technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnění (vybití negativní energie).

Konkrétní nevhodné situace a techniky:

- veřejné vyhlásování výsledků písemných prací
- srovnávání jednotlivců třídy
- ponižování a zesměšňování
- nenaplněné hrozby a křik
- neohlášené rozsáhlejší písemné práce
- utváření stresového prostředí

Prevence ve školním životě mimo vyučovací hodinu

Jedná především o prevenci o přestávkách. Vytipování rizikových míst (WC, vzdálenější třídy, zákoutí chodby). Opatření, která vedou k prevenci: Dohledy se zvýšenou intenzitou sledují riziková místa. V případě, že se na nich opakují problémy, hledá a aplikuje se přijatelné opatření.

Spolupráce s rodiči

Škola spolupracuje s rodiči na základě těchto opatření:

- informování ze strany zákonných zástupců, rodiče pozorují, že se něco děje,
- informování ze strany školy v případě, že se objeví šikana nebo podezření na šikanu, spolupráce na řešení,
- konzultační tým (třídní učitel + dítě + rodič, školní poradenské pracoviště),
- schůzka s rodiči, osobní setkání, písemný zápis z pohovoru

Škola si v prevenci stanovuje dlouhodobé cíle:

- vytváření kvalitního prostředí ve třídách a škole,
- trvalé sledování a vyhodnocování této problematiky,
- poskytování informací o úspěšných i neúspěšných řešeních,
- v rámci DVPP rozvíjet klíčové dovednosti pedagogů pro tuto oblast,
- je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace,
- školní poradenské zařízení vytváří a aktualizuje strategii prevence školní neúspěšnosti, seznamuje s ní pedagogy školy a vyhodnocuje její účinnost.

Mgr. Andrea Emingerová, ředitelka školy